

۱۴ ۳۹۶۲۷

جمهوری اسلامی ایران
قوه قضائیه
سازمان بازرسی کل کشور

شاخص‌های اندازه‌گیری فساد

و ضدفساد

ناشر: سازمان شفافیت جهانی

نویسنده: استیو ای. تراپنل

مترجم: علی سیف‌زاد

مرکز مطالعات و پژوهش‌های سلامت اداری و مبارزه با فساد

۱۳۹۵

نشر علوم اجتماعی

سرآهنگ	ترپنل، استفانی ای.
عنوان و نام پدیدآور	Trapnell, Stephanie E.
مشخصات نشر	شاخص‌های اندازه‌گیری فساد و ضدفساد / نویسنده استفانی ای. ترپنل؛ مترجم علی سیف‌زاده؛ [برای] قوه قضاییه، سازمان بازرسی کل کشور، مرکز مطالعات و پژوهش‌های سلامت اداری و مبارزه با فساد.
مشخصات ظاهری	تهران: نشر علوم اجتماعی، ۱۳۹۵.
شابک	۱۸۴ ص: مصور، جدول، نمودار.
وضعیت فهرست نویسی	۹۷۸-۶۰۰-۹۵۸۰۳-۶-۱
یادداشت	فیبا
موضوع	Measuring corruption and anti-corruption.
موضوع	عنوان
موضوع	سیاسی
موضوع	Political corruption
موضوع	سیاسی
موضوع	Public administration Corruption practices
موضوع	فساد
موضوع	Corruption
موضوع	فساد - پیشگیری
موضوع	Corruption -- Prevention
شماره افزودن	سیف‌زاده، علی، مترجم
رده بندی کنگره	۱۳۹۵ ش ۴/ت ۸۱/ج ۴
رده بندی دیویی	۳۶۴/۱۳۲۳
شماره کتابشناسی ملی	۴۴۴۱۱۴۰

نام کتاب: شاخص‌های اندازه‌گیری فساد و ضدفساد

مترجم: علی سیف‌زاده

طراح جلد: نیما رستمی

شمارگان: ۳۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول

قیمت: ۹۰۰۰۰ ریال

کلیه حقوق مادی و معنوی اثر متعلق به سازمان بازرسی کل کشور می‌باشد.
هرگونه انتشار مطالب آن بدون کسب اجازه از این سازمان، غیرمجاز است.

فهرست

عنوان	صفحه
فصل اول	۱۱
دادگاه، من ها و اندازه گیری فساد/ضدفساد	۱۱
کلان و خرد: شاخص های ترکیبی و داده های مرتبط با سیاست	۱۶
نوع داده ها	۲۰
مدل های رایج	۲۴
کانون توجه: داده ها، مدل و فساد	۲۷
اندازه گیری فساد	۲۹
اندازه گیری ضدفساد: شفافیت پاسخ گوئی، درستکاری	۲۹
شفافیت	۳۲
پاسخ گوئی	۳۷
درستکاری	۴۴
فصل دوم:	۴۷
چرخه نظارت و ارزیابی و اندازه گیری آن	۴۷
مدل های منطقی	۵۱
تئوری های تغییر	۵۲
برنامه ریزی برای اندازه گیری	۶۲
چطور می توان آن را اندازه گیری کرد؟	۶۴
روش شناسی ها (متدولوژی): ملاحظات و محدودیت ها	۶۸
ملاحظات طراحی اندازه گیری	۷۳
ذی نفعان	۷۴
نظارت و ارزیابی مشارکتی	۷۵
اندازه گیری های دوزوره و دوفاکتو	۷۷

۸۰	روایی
۸۱	پایایی
۸۴	پایداری
۸۴	محدودیت‌ها
۸۹	فصل سوم:
۸۹	ارزشیابی و ارزیابی اثربخشی
۹۲	ارزشیابی تجزیه‌ای اثر
۹۷	ارزشیابی مبتنی بر تنوع
۹۸	یک مورد غیر واقعی: ادعای مشارکت کمپین‌های جلب حمایت
۱۰۰	ترسیم نقشه پیامدها
۱۰۲	ردیابی فرایند
۱۰۳	دیگر مدل‌های ارزشیابی
۱۰۷	کمپین‌های جلب حمایت
۱۰۹	کاهش ریسک در بخش‌ها
۱۱۹	توانمندسازی و ظرفیت‌سازی
۱۲۱	رویکردهای اندازه‌گیری اثربخشی در سطح سازمان/نهاد
۱۲۲	نهادی‌های ضد فساد
۱۲۵	درستکاری (سلامت) نهادی
۱۲۶	رویکردهای اندازه‌گیری اثربخشی در سطح ملی
۱۲۷	سیاست‌ها/ استراتژی‌های ضد فساد در سطح ملی
۱۲۷	ارزیابی‌های درستکاری بخش عمومی توسط سازمان همکاری اقتصادی و توسعه (OECD)
۱۳۹	فصل چهارم:
۱۳۹	درس‌های آموخته شده از چالش‌ها
۱۴۱	داده‌ها نباید به صورت مستقل تولید شوند
۱۴۶	داده، پایان ماجرا نیست
۱۵۲	هنوز هم نیاز به داده‌های مقایسه‌ای جهانی وجود دارد

- ۱۶۲..... مراقب الگوبرداری اشتباه و بازی با سیستم باشید
- ۱۶۵..... در عوض، داده‌ها می‌توانند اعتبار تلاش‌های اصلاحی را فراهم سازند
- ۱۶۹..... دقیق باش حتی در ارتباط با مفاهیم فازی
- ۱۷۱..... از پاسخ‌های آسان پرهیز کنید

فصل پنجم: ۱۷۵

- ۱۷۵..... اقدامات مناسب برای پاسخ‌گویی
- ۱۷۷..... اقدامات مناسبی که در کانون توجه قرار دارند
- ۱۸۲..... اصل مکمل بودن رویکردها: زمینه و هدف از اهمیت برخوردار هستند
- ۱۸۳..... دانش مشترک
- ۱۸۴..... مشارکت و پایداری

دیباچه

کتاب شاخص‌های اندازه‌گیری فساد و ضدفساد شامل مطالبی درخصوص انواع داده‌ها، مدل‌ها، ارزشیابی و ارزیابی اثربخشی، رویکردهای اندازه‌گیری و شاخص‌های ترکیبی اندازه‌گیری فساد/ ضدفساد است. این کتاب در فصول مختلف خود، با انواع شاخص‌های اندازه‌گیری فساد و سپس آرایه مثال‌های ملی از تلاش برای سنجش فساد می‌کوشد تا خوانندگان را با این روش‌ها آشنا سازد.

سنجش فساد از آن جهت که این پدیده اساساً به صورت مخفیانه و با پنهان‌کاری عمدی کنشگران از صورت رگ‌گیر، دشواری‌های بیشتری نسبت به سایر پدیده‌ها دارد. کنشگران می‌کوشند تا رد پایی از فساد خود به جا نگذارند، از همین رو دنبال کردن اقدامات فسادآمیز و سنجش میزان وقوع آن بسیار دشوار است و به همین دلیل، سنجش فساد با روش‌های مستقیم و اغلب غیرمستقیم صورت می‌گیرد. این امر بود که اثر در راهنما بودن آن برای کاربران جهت اندازه‌گیری فساد، ضدفساد، شفافیت، پاسخ‌گویی، مشارکت، مرکز مطالعات و پژوهش‌های سلامت اداری و مبارزه با فساد سازمان بازرسی کل کشور با تقدیم برگردان این کتاب امیدوار است، قدمی در راه آشنایی پژوهشگران برای سنجش فساد و ضدفساد برداشته باشد.

مرکز مطالعات و پژوهش‌های سلامت اداری و مبارزه با فساد

مقدمه

برنامه راهبردی UNDP با عنوان تغییر با جهان (۲۰۱۴-۲۰۱۷) توجه ویژه‌ای نسبت به نحوه ارایه بهتر نتایج و دستیابی به اثر مورد انتظار از طریق برنامه‌های آن داشت. بدین منظور و در چنین راستایی، سازمان مبارزه با فساد جهانی (GAIN) تقویت برنامه‌ریزی ضدفساد UNDP را به‌عنوان یکی از اهداف اصلی خود اولویت‌بندی کرده است که این امر از طریق ارایه دستورالعمل‌هایی پیرامون نحوه سنجش و ارزیابی اثر و نتایج مداخلات ضدفساد، به نحوی قابل اطمینان، صورت می‌پذیرد. این راهنمای عمل، هدف یادشده را تأمین کرده و مجموعه‌ای از روش‌شناسی‌ها، ابزارها و فعالیت‌هایی را ارایه می‌دهد که به‌وسیله انجمن ضدفساد در طول سالیان پیش‌مورد استفاده و تأیید اعتبار قرار گرفته است. تا این که دانش مربوط به شیوه درک بهتر پیشرفت در مبارزه با فساد را بهبود بخشد.

این راهنما همچنین به دنبال پاسخ‌گویی به تقاضای روزافزون عده زیادی از ذی‌نفعان برای در دست داشتن یک راهنمای عملی در مورد سنجش وجود و عدم وجود فساد، بخصوص پدیده شفافیت، پاسخ‌گویی، صداقت می‌باشد. اولین نسخه این راهنما که در سال ۲۰۰۸ منتشر شد حاوی نوآوری‌های بسیاری در زمینه رویکردهای سنجش بود. مهم‌تر از آن، تغییری است که در نگرش در این زمینه به وجود آمده است. تأکید بر سنجش عینی و دقیق فساد جای خود را به تأکید بر سنجش پیرامونی فساد برای دستیابی به اطلاعات کافی و مناسب داده است. همچنین، درکی جمعی نسبت به وجود شواهد اندک پیرامون اثر مداخلات ضدفساد در متون با شواهد مورد انتظار وجود داشته است. در حقیقت، سنجش کارآمد اثر مداخلات ضدفساد به معنای "ارزاش دهی و معیارهای ارزیابی دقیق همراه با روش‌های کمی، کیفی و ترکیبی می‌باشد.

این راهنما رویکردهای سنجش کنونی را با طرح بحث نسبت به چالش‌ها و بگرنای‌های پیش‌روی متخصصان مورد بازبینی قرار داده و می‌تواند به‌عنوان یک مکمل برای اثر چایی UNDP با عنوان شاخص‌های حاکمیت: راهنمای عمل کاربران که برای غیرمتخصصان مناسب است و اطلاعاتی را پیرامون مبانی شاخص‌ها، داده‌ها، جمع‌آوری داده‌ها و همچنین منابع اطلاعاتی موجود فراهم می‌کند. این راهنما ویژه افرادی است که در فعالیت‌های ضدفساد فعالیت داشته و به دنبال راهنمایی برای نحوه‌ی تفکر، ارزیابی و ساخت رویکردهای سنجش در حوزه‌های خاص می‌باشند. از آنجاکه بسیاری از داده‌های گردآوری‌شده پیرامون فساد و ضدفساد معمولاً با فعالیت‌های

دولت در ارتباط می‌باشند، این راهنما تأکید ویژه‌ای بر سنجش بخش عمومی و رابطه آن با جامعه مدنی داشته و برای متخصصانی نوشته شده است که به کار مبارزه با فساد مشغول بوده و به دنبال جایگزین‌هایی برای ساده‌سازی مدل‌های منطقی و شاخص‌های ورودی/خروجی می‌باشند. راهنمای حاضر به ۵ فصل تقسیم می‌شود که هر دو زمینه مفهومی و عملی را پوشش می‌دهد.

فصل اول داده‌ها و روش‌های مرتبط با سنجش فساد و مجموعه داده‌های فساد، پاسخ‌گویی، شفافیت و صداقت را مورد بازبینی قرار می‌دهد. فصل دوم به معرفی سنجش در چرخه کنترل و ارزیابی، بیشتر گزینه‌های تغییر، برنامه‌ریزی سنجش، مفروضات و محدودیت‌ها می‌پردازد. فصل سوم اثر و پیامدهای ارزیابی بعد از حوزه‌ای که مداخلات ضدفساد کمتر در آن مدنظر قرار گرفته را بررسی می‌کند. این اکاملاً به دلیل ماهیت مداخلات نیست بلکه به این دلیل است که سنجش اثر فرایندهای پیچیده و غیر خطی تغییر با ابزارهای قدیمی و سنتی ارزیابی بسیار دشوار است. فصل چهارم، براساس مصاحبه‌های عمیق به دسته‌ای طرح‌های اندازه‌گیری و همچنین چالش‌ها است، نگرانی‌ها و موفقیت‌ها را پوشش می‌دهد. و در پایان به متخصصان را به گوش می‌رساند.

سرانجام، فصل آخر مدلی را برای اقدام مناسب ارائه می‌دهد که شامل استفاده درست از روش‌شناسی، مشارکت ذی‌نفعان و اطلاعاتی برای پاسخ‌گویی می‌باشد. در تمام این راهنما، مطالعات موردی کوتاهی مورد اشاره قرار می‌گیرند که چالش‌ها یا روش‌های مورد بحث را تشریح می‌کنند.